

Türkiye'de İletişim Fakültelerindeki Eğitim Kadrosunun Konumu

Eleştirel Bir Değerlendirme

Özet:

50 yılı aşkın süredir Türkiye'de verilen iletişim eğitiminin kurumsallaşması yanında sayıları devamlı olarak artan iletişim fakültelerinde eğitim kadrosunun konumunu belirlemek bakımından bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Eğitici kadronun eğitiminin kurumsallaşmamakla birlikte sürmesine karşın, eğitim kadrosunun yetiştirilmesinin zaman aldığı, bazı fakültelerde kadronun yeterli sayıda olmasını, bazılarında ise eksik veya az öğretim üyesinin bulunmasını beraberinde getirdiği görülmüştür. Bu durumun devam edeceğini söylemenin hatalı olmayacağını vurgulamanın önemi ise ortadadır.

Anahtar sözcükler: iletişim eğitimi, eğitim kadrosu, kurumsallaşma, iletişim araştırmaları

The Situation of Academic Staff of Communication Faculties in Turkey: A Critical Evaluation

Abstract:

This study is realised to examine the academic staff of communication faculties which increase as number, as well as the institutionalisation of communication education which has a history more than 50 years in Turkey. The education of staff is maintained without institutionalisation; upbringing educational staff takes time. While some faculties have sufficient members, the others have less. It is important to emphasise that this situation will continue.

Key words: communication education, academic staff, institutionalization, communication research

Oya Tokgöz
Ankara Üniversitesi
İletişim Fakültesi

Türkiye'de İletişim Fakültelerindeki Eğitim Kadrosunun Konumu

Eleştirel Bir Değerlendirme

Giriş

Lisans ve lisansüstü iletişim eğitiminin verildiği Türkiye'de bu eğitimi veren kadronun bugüne kadar rolünün ve konumunun tartışılmamasının nedenlerini gerçekten anlamak zordur. Tartışma için zamanın çoktan gelmiş, hatta geçmiş olduğunu vurgulamak ise yanlış bir yaklaşım değildir. Halen Türkiye'nin çeşitli illerine dağılmış olarak eğitim veren iletişim fakültelerinin gerek devlet, gerekse vakıf üniversiteleri içinde sayılarının arttığı ise bir gerçektir. Hem Türkiye genelinde devlet ve vakıf üniversitelerindeki, hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti özelinde bulunan iletişim fakültelerinin 1990'lı yılların ortalarından itibaren sayılarının artması, iletişim eğitiminin popüler hale gelmesi, iletişim eğitimi veren kadronun yetiştirilmesinin önemini ön plana çıkarmaktadır.

Günümüze baktığımızda, ortaya çıkan tablo hiç de iç açıcı değildir. Mevcut bulunan iletişim fakültelerinde, iletişim alanında yetişmiş eğiticilerin sayısı yeterli olmadığı gibi, bazı üniversitelerdeki iletişim fakültelerinde bulunan akademik kadrolar çok sınırlı ve eksiktir. Bu kadrolar hem lisans, hem de varsa lisansüstü eğitimi birlikte götürmek zorundadırlar. Bu nedenle, her düzeyde iletişim eğitimi görenlerin niteliği kadar, bu eğitimi verenlerin nasıl yetiştirildiklerinin değerlendirilmesi önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Literatüre baktığımızda, Türkiye'de iletişim alanında eğitim konusunda yapılmış çalışmalar bulunmakla birlikte, farklı bakış açılarıyla konuya yaklaşıldığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda genelde iletişim eğitimi üzerinde durulurken,¹ bazı çalışmalar ise salt halkla ilişkiler eğitimi değerlendirmeyi uygun görmektedir. Özellikle, halkla ilişkiler eğitimi üzerinde duran çalışmalar, bu eğitimin nasıl olması gerektiğini değerlendirmeye almayı benimsemektedirler.² Radyo, televizyon, gazetecilik eğitimi konusunda yapılmış bulunan çalışmaların sayısı ise yok denecek kadar azdır.

Bazı çalışmalarda genelde iletişim eğitimi bakımından, öğretim elemanlarının eğitim/öğretim ortamı hakkındaki görüşleri, öğretim elemanlarının sınıf içindeki iletişim özelliklerinin belirlenmesi yer alabilmektedir.³ İletişim alanında eğiticilerin yetiştirilmesi, iletişim eğitimi veren kadronun oluşturulması bakımından yapılmış bulunan çalışmalara ise literatürde pek rastlanılmamaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

1990'lı yıllardan itibaren iletişim fakültelerinin devlet/vakıf üniversitelerinde sayılarının artış göstermesi, iletişim eğitimi 50 yılı aşkın süredir verilse bile, bu fakültelerde eğitimi sürdürecektir kadro nasıl bulunabiliyor sorusunun sorulmasını berabe-

¹ İletişim eğitimi bakımından şu çalışmalara bakılabilir: Ertuğ, 1968, 1970; Felek; Abadan-Unat; Tokgöz, 1975, 2003, 2005; Aşkun; Alemdar; Mutlu, 1991, 1994, 2000; Özbek; İnal; Altun; Nalçaoğlu; Dağtaş ve Kaymaz.

² Halkla ilişkiler eğitimi üzerine yapılmış bulunan çalışmalar bakımından şu kaynaklara bakılabilir: Yengin; Yıldırım-Becerikli; Kazancı.

³ Yapılan eğitimin özellikleri bakımından şu çalışmalara bakılabilir: Kocabaş vd.; Balkan; Akıncı-Vural ve Başok-Yurdakul; Öner, 2000, 2001; Eroğlu; Ünlü vd.; Özdemir-Yaylacı.

rinde getirmektedir. İletişim fakültesi sayısının daha da artacağı yönünde kestirimde bulunursak, böyle bir soruya yanıt bulabilmenin pek kolay olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, anılan soruyu genişletebilmek bakımından başka sorularla yanıt aramanın daha tutarlı bir yaklaşım olduğunu söylemek gerekir. Bu soruları ise şöyle sıralamak mümkündür:

1. Türkiye'de devlet/vakıf üniversitelerinde bulunan iletişim fakültelerinde mevcut bulunan eğitim kadrosu kimlerden oluşmaktadır? Daha öz deyişle, kaç tane profesör, doçent, yardımcı doçent ve öğretim görevlisi bu kadrolar içinde yer almaktadır?

2. Mevcut eğitim kadrosu nasıl bir eğitimden geçmiştir?

3. Halen iletişim lisansüstü programlarında yetiştirilmekte olan geleceğin iletişim eğitimi kadrosuna nasıl bir eğitim verilmektedir?

4. Lisansüstü iletişim eğitimi programlarında verilen eğitim yeterli midir?

Sıralanan sorulara bulunabilecek yanıtlar, çalışmanın çerçevesini çizme yönünden yeterli olsa bile, asıl önemli olan çalışmanın sınırlarının belirlenebilmesidir. Bu noktada ise, devamlı olarak sayıları artan iletişim fakültelerine nereden, nasıl ve hangi koşullarda öğretim üyesi bulunuyor sorusunun devreye sokulması gerekli olmaktadır. Hiç kuşkusuz eğiticiler gökten zembille düşmemektedir, bulunabilmeleri çeşitli koşullara bağlıdır. Eğitici kadro nereden bulunuyor sorusu gerçek anlamda sorunlar yumağını beraberinde getirmektedir.

Mevcut iletişim fakültelerindeki eğitim kadrosunun hala sınırlı, eksik ve az olduğu ön kabulüyle işe başlamak tutarlı görünse bile, çalışmaya yön vermek bakımından tarihsel perspektiften yaklaşarak bazı değişkenlerden yararlanmak, çalışmaya temel oluşturmada yardımcı olabilmektedir. "Eğitici/öğretici kadroların eğitimini ve yetiştirilmesini" bağımsız değişken, genelde "Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin ve Yüksek Öğre-

tim Kurulu'nun uyguladığı eğitim politikaları" ile "akademik yaşamın ilk basamağını oluşturan tamamlanmış doktora tezleri" ve "doçentlik sınavlarını" bağımlı değişkenler olarak değerlendirmek ise anlamlı görünmektedir.

İletişim fakültelerinde çalışanların sayısı bakımından Yüksek Öğretim Kurulu'nun tuttuğu istatistiklerden, bugün kimlerin akademik kadroda yer aldığıyla ilgili iletişim fakültelerinin internette yer alan kimlik bilgilerinden, şimdiye kadar yapılmış bulunan iletişim konulu doktora tezleri açısından Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Kütüphanesi'ndeki kayıtlardan ve Anadolu Üniversitesi'nin doktora tez arşivinden yararlanılmıştır. Ayrıca, Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi'nde arşivlenmiş bulunan doktora tezleri için internet kayıtları değerlendirilmiştir.

Tarihsel Açıdan Türkiye'de İletişim Alanında Eğiticilerin Yetiştirilmesinin Geçirdiği Aşamalar

Türkiye'de iletişim eğitimini veren kadroların yetiştirilmesi kadar bu eğitimin başlangıcından günümüze kadar nasıl bir çizgi üzerinde ilerlediğini belirlemek bakımından, konuya tarihsel açıdan yaklaşılması gerektiği kesindir. Böyle yapıldığında ise, bazı dönüm noktalarından hareket edilmesinin önemi ve rolü ortaya çıkmaktadır. Aslında, "elde bulunabilenle yetinme veya ne varsa ondan yararlanma" mantığı ile başlayan eğitim kadrosunu oluşturmanın günümüze kadar hangi aşamalardan geçtiğine bakma, Türkiye'de nereden nereye doğru geldiği hakkında az çok fikir verebilmektedir. Gazetecilik/iletişim eğitimi verilmeye başlanmasının üzerinden yarım yüzyıldan fazla bir süre geçtiği düşünüldüğünde eğitim kadrosunun durumu ve konumunu açığa çıkarabilmenin öneminin ne kadar büyük olduğu anlaşılabilir (Tokgöz, 2003).

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü'nde Meslekten Gelenlerin Eğitici Olarak Ders Vermeleri

Türkiye'de 1950'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü kurulduğu zaman, eğitim süresi iki yıl olan programda İktisat Fakültesi öğretim üyeleri hukuk, sosyoloji, iktisat, tarih konularında ders vermişlerdir. Meslekle ilgili derslerin ise, İstanbul'da çeşitli gazetelerde çalışan tanınmış gazeteciler -Burhan Felek, Cevat Fehmi Başkut, Şevket Rado, Enis Tahsin Til- tarafından yürütüldüğü bilinmektedir (Abadan-Unat). İkili yapısı olan bu eğitimde, eğitim kadrosunun sorunları olduğunu söylemek hiç de yanlış değildir.

İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Yönetim Kurulu bu sorunların farkında olduğundan, 1955-1956 ders yılında Batı Almanya'dan konuk profesör olarak davetli gelmiş bulunan Wilmont Haacke'den bir rapor hazırlamasını istemiştir (Haacke). Rapor dikkatle incelendiğinde Gazetecilik Enstitüsü'ndeki eğitim açısından iki önemli noktaya parmak bastığı ortaya çıkmaktadır:

1- Enstitünün akademik kadrosunun nicelik ve nitelik bakımından verilen eğitim için elverişsiz olması.

2- Eğitim kadrosunu yetiştirmek bakımından lisansüstü eğitimin yapılması gerekliliği.

Haacke'nin raporunun hemen yaşama geçirilmesi mümkün olmadığı gibi, enstitüdeki eğitim çeşitli sorunlarla birlikte yürütülmeye çalışılmıştır. Önceleri iki yıl olan eğitim yılları içinde üç yıla, daha sonra da dört yıla çıkabilmiştir.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nun İlk Yıllardaki Konumu

1965 yılında öğrenci almaya başlayan Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nun ilk programlarında, UNESCO, Fulbright programlarıyla gelen uzmanlarla Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi kadrosundan siyaset, sosyoloji, hukuk, iktisat disiplinlerinden gelen

öğretim üyeleri ders vermişlerdir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi özellikle iletişimle ilgili dersleri vereceklerin Türkiye içinden temini yönünden zorluklarla karşılaşılması olasılığını dikkate alarak, AÜ SBF BYYO için asistan yetiştirme yolunu benimsemiştir. Alınan asistanlar UNESCO bursları ile ABD ve İngiltere'de yüksek lisans veya uzmanlık eğitimi gördükten sonra, Siyasal Bilgiler Fakültesi doktora programlarına devam ederek, iletişim konulu doktora yapma olanağından yararlanmışlardır.

Bu yaklaşım biçiminin kendine göre iyi sonuç verdiği söylenebilir. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde 1970-1994 yılları arasında iletişim konulu doktora yapanlar halen Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi dahil olmak üzere Türkiye'de çeşitli iletişim fakültelerinin eğitim kadrosunda çalışmaktadırlar.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Verdiği Doktora Bursları

1969 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı iletişim alanında lisansüstü eğitim olanağını tanıdı. Milli Eğitim Bakanlığı devlet burslarından bazılarını iletişim alanına tahsis ederek, yurtdışında iletişim alanında doktora yapma olanağını tanıma- da öncülük görevini üstlenmiştir.

1969 yılının AÜ SBF BYYO'nun ilk mezunlarını verdiği yıl olduğu dikkate alınırsa, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bursundan yararlanan BYYO'nun ilk mezunları, ABD, Fransa ve Batı Almanya'da yüksek lisans ve doktora yapabilmek olanağını yakalayabilmişlerdir. Bu olanaktan yararlananlar arasında halen Türkiye'deki mevcut iletişim fakültelerinin eğitim kadrosunda çalışanlar bulunmaktadır.

Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin Girişimleri

1970'li yılların başlarından itibaren Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin bir televizyon istasyonu kurma girişimi olduğundan söz edilmekteydi. Bu girişim 1972'de "Televizyonla Eğitim Enstitüsü"ne televizyonun bağlanmasıyla kurumsal bir nitelik kazandı. 1975'te enstitü "Televizyon ile Öğretim ve

4
Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden 1971-1994 arası doktora alanlar arasında Ünsal Oskay, Oya Tokgöz, Aysel Aziz, Uygur Kocabaşoğlu, Nilgün Abisel, Muharrem Varol, Aydın Uğur, Erol Mutlu, Veyse Batmaz, Sacide Vural, Murat Güvenir, Sevda Alankuş, Haluk Geray, Sezer Akarcalı, Ahmet Tolungüç, Ümit Atabek, Meral Özbek, Eser Köker, Nilgün Gürkan bulunmaktadır.

5
Milli Eğitim Bakanlığı'ndan burs alarak yurtdışında doktora yapanlar arasında Korkmaz Alemdar, Raşit Kaya, İrfan Erdoğan, Mehmet Küçükkurt, Metin İnceoğlu, Erdal Yavuz, Ertuğrul Özkök, Yazgülu Aldoğan, Tamer Ürtüm, Filiz Kiremitçioğlu vardır.

Eğitim Fakülte"sine dönüştü. 1980'de fakülteye Basın Yayın bölümü eklenerek, fakültenin adı "İletişim Bilimleri Fakültesi" olarak değişti.

"Açık Öğretim" çalışmalarını üstlenen fakültede "eğitim iletişimi ve planlaması" ve "sinema ve televizyon" alanında 1979-1980 ders yılından itibaren yüksek lisans ve doktora çalışmaları başlatıldı. Bu programda doktora yapanlar 1992'de Anadolu Üniversitesi'ne dönüşen Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin, "İletişim Bilimleri Fakültesi" ile "Açık Öğretim Fakültesi"nin eğitim kadrosunun oluşturulmasında yer aldılar. Hala da almaya devam etmektedirler.

YÖK'ün Kurulması ile Birlikte Oluşturulan Sosyal Bilimler Enstitüleri Bünyesinde Disiplinlerarası İletişim Lisansüstü Programlarının Açılması

Yüksek Öğretim Kurulu'nun 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı kanun hükmünde kararname ve bu kararnamenin değiştirilerek kabulüne dair 2809 sayılı kanun ile üniversite rektörlüklerine bağlı Sosyal Bilimler Enstitüleri kurulmuştur. Sosyal Bilimler Enstitülerinde aynı zamanda disiplinlerarası "iletişim" anabilim dalının kurulmasının yolu açılmıştır. Bu olanaktan yararlanarak 1983-1984 yılından itibaren İstanbul ve Marmara Üniversiteleri disiplinlerarası iletişim anabilim dalı açarak, yüksek lisans ve doktora programlarını başlatmışlardır.

İstanbul ve Marmara Üniversiteleri Basın Yayın Yüksek Okulları ilk kez beş araştırma görevlisi alarak, araştırma görevlilerinin disiplinlerarası iletişim anabilim dalında açılan programlardan yararlanmaları yolunu açmıştır. 1984-1985'te Gazi Üniversitesi, 1986-1987'de Ankara ve Ege Üniversiteleri benzer yüksek lisans programlarını devreye sokmuşlardır.

Anadolu Üniversitesi 1984-1985'ten itibaren basın yayıncılık, sinema ve televizyon alanında yüksek lisans, 1987'de eğitim iletişimi ve planlaması, 1991'de iletişim bilimlerinde yüksek lisans programları açarak öğrenci kabulüne başlamıştır. Ankara

Üniversitesi 1989-1990 ders yılında, Anadolu Üniversitesi 1990-1991 ve Ege Üniversitesi 1991-1992 ders yılında disiplinlerarası iletişim anabilim dalında doktora programı açarak öğrenci kabul etmeye yönelmişlerdir.

Böyle programların açılması bir yenilik olmakla birlikte, 1983-1984'ten itibaren açılan programlarda verilen dersler, dersleri verenlerin kim olduğu, öğrencilerin iletişim dışında hangi anabilim dallarından başvurdukları üzerinde dikkatle durmak gerekmektedir. İstanbul, Marmara, Ege Üniversiteleri sosyal bilimler enstitülerinde açılan disiplinlerarası iletişim programlarında ders veren kadronun sosyal bilimler alanından olmakla birlikte farklı disiplinlerden geldikleri bilinmektedir. Ders programları incelendiğinde sosyoloji, siyaset bilimi, sosyal psikoloji, hukuk, edebiyat, tarih, işletme gibi alanlardan gelen öğretim üyelerinin bu programlarda ders verdiği görülmektedir.

Anılan programlara devam eden öğrenciler Basın Yayın Yüksek Okulları mezunu olabildikleri gibi, farklı disiplinlerden gelebilmektedirler. Marmara, İstanbul, Ege Üniversiteleri'nde mevcut bulunan programlara eğitici olarak katkıda bulunanlar arasında iletişim üzerine çalışmalar yapmış bulunan Dr. Hıfzı Topuz ile merhum Prof. Dr. Alim Şerif Onaran'ı anmak gerekmektedir. Dr. Hıfzı Topuz Anadolu, Marmara, İstanbul Üniversiteleri'nde, Prof. Dr. Alim Şerif Onaran Ege, İstanbul, Marmara Üniversiteleri'ndeki lisansüstü programlarda ders vermişlerdir.

Ankara Üniversitesi'nin açmış olduğu disiplinlerarası iletişim lisansüstü programlarında durum biraz daha değişiktir. 1986-1987'de Ankara'da lisansüstü eğitim başladığında, Siyasal Bilgiler Fakültesi doktora programlarından yetişmiş bulunan bir kadronun dersleri "iletişim" çerçevesinde yürütebildiği görülmektedir. Bu kadro yetişebildiği ölçüde aynı zamanda Gazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'ndeki programlara katkıda bulunmaktadır. "İncece yöntemiyle eğitim" şeklinde adlandırılacak bu durum, hiç kuşkusuz önemli ölçüde eğitici boşluğunun kapanmasında rol oynamıştır.

Yüksek Öğretim Kanunu ile birlikte açılan disiplinlerarası iletişim lisansüstü programlarının eğitim kadrosunun yetiştirilmesi bakımından önemli bir adımı oluşturduğunu söylemek yanlış olmaz. Bununla birlikte, programların işlevsel olup olmadıklarını ciddi bir biçimde tartışmak gerekir. Bu programlar pek çok sosyal bilimler enstitüsü bünyesinde açılmış olmakla birlikte, başlangıçta derslerin iletişim dışında farklı disiplinlerden gelen öğretim üyelerince verilmesi, farklı arayışları ve yaklaşımları beraberinde getirmiştir. Siyaset, sosyoloji, sosyal psikoloji, hukuk, iktisat, tarih, edebiyat, işletme gibi disiplinlerden alınan yardım, hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin konularının belirlenmesinde olduğu kadar, danışmanlarının kimler arasından seçilebileceği yönünde etkili olmuştur.

1988 yılından itibaren mevcut beş basın yayın yüksek okulunda halkla ilişkiler ve tanıtım bölümlerinin kurulması, 1992'de Ankara, İstanbul, Marmara, Gazi ve Ege Üniversiteleri basın yayın yüksek okullarının iletişim fakültelerine dönüşmesi, Anadolu Üniversitesi'nde İletişim Bilimleri Fakültesi ile Konya'da Selçuk Üniversitesi bünyesinde yeni bir iletişim fakültesinin açılması, sosyal bilimler enstitüleri bünyesinde mevcut bulunan disiplinlerarası iletişim lisansüstü programlarında değişiklik yapılmasını beraberinde getirmiştir.

1993 yılında fakültelerde mevcut bölümlerin altına anabilim dallarının getirilmesi, sosyal bilimler enstitüleri içinde mevcut disiplinlerarası iletişim anabilim dalının kaldırılmasına neden olmuştur. Fakültelerdeki gazetecilik, halkla ilişkiler ve tanıtım, radyo televizyon ve sinema (sinema 1992'den sonra eklendi) bölümleri sosyal bilimler enstitülerinde anabilim dalı haline getirilerek, lisansüstü programlar yürütülmeye başlanmıştır. Bu durum halen süremektedir.

Bu duruma aykırı olarak Anadolu Üniversitesi'nde lisansüstü programları iletişim bilimleri, basın yayıncılık, reklam ve tanıtım, eğitim iletişimi ve planlaması şeklinde devam etmiştir. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi gerek lisans, gerekse li-

sansüstü düzeydeki ders programlarını bölümlerinin altına yerleştirilmiş bulunan anabilim dallarına göre düzenlemeyi uygun görmüştür. Bu durum Marmara Üniversitesi'nde 2000'li yılların başına kadar devam etmiştir. Halen Marmara Üniversitesi'nde de lisansüstü programlar gazetecilik, radyo televizyon sinema, halkla ilişkiler ve tanıtım alanlarında sürmektedir.

1990'lı yılların ortalarından itibaren gerek devlet, gerekse vakıf üniversitelerinde ilk kez kurulan iletişim fakültelerinin yaşama geçirildiği görülmektedir. Bu durum, iletişim eğitiminin popüler bir eğitim olmasını beraberinde getirirken, lisans ve lisansüstü düzeyde iletişim eğitiminin nasıl yapılacağına, akademik düzeyde eğitici kadronun nasıl sağlanacağına ciddi bir biçimde sorgulanmasına neden olmuştur. Devlet üniversitelerinde bölümler altında anabilim dallarının yerleştirilmesi, mevcut akademik kadroların bu anabilim dalları içinde dağıtılmasını beraberinde getirmiştir.

Asıl üzerinde önemle durulması gereken ise, üniversitelerin sosyal bilimler enstitülerinde disiplinlerarası iletişim anabilim dalının kaldırılmasının ardından, araçsal mantıkla düzenlenen gazetecilik, radyo televizyon sinema, halkla ilişkiler ve tanıtım programlarının nasıl sürdürülmesi gerektiğidir. Yeterli sayıda yetiştirilmiş akademik kadronun bulunmaması, lisans ve lisansüstü programların araçsal mantıkla üçe bölünmesi, iletişim fakültelerinin sayılarının devamlı olarak artması, verilen eğitim bakımından pek çok sorunu katmerli olarak beraberinde getirmiştir. Aradan on yıldan fazla süre geçmesine karşın, hala çeşitli sorunlar devam etmektedir.

Bu arada YÖK ile başlayan disiplinlerarası iletişim anabilim dalında ilk doktoralar 1988'de verilmiştir. Doktoralarını alanların bazıları akademik kadrolarda çalışmayı sürdürürken, bazıları ise farklı alanlarda çalışmayı benimsemişlerdir. Bu durum, akademik kadrolarda çalışanların sayısında ancak yıllar itibarıyla yavaş bir şekilde artış olmasını beraberinde getirirken, akademik kadroların yetiştirilmesinin zaman alacağına parmak

basmıştır. Daha öz bir deyişle eğitilmiş kadro yetiştirilebilmektedir, fakat yetiştirilme süresi uzundur. Günümüzde bu durum hala süregelmektedir.

Türkiye düzeyinde devlet ve vakıf üniversitelerindeki iletişim fakültelerinin sayısı artarken, akademik kadroda çalışanların sayısı fakülte sayısındaki artışa ayak uyduramamaktadır. Eğitilmiş kadro bulunmakla birlikte, sayısı yeterli değildir. Bu kadrolar sayısı devamlı olarak artan iletişim fakültelerinde dengeli bir biçimde yer alamamaktadır. Bu nedenle günümüzde akademik kadro yeterli ölçüde yetiştirilemediği ve geliştirilemediği için, verilen lisans ve lisansüstü eğitimde sorunların devam ettiğini söylemek yanlış olmamaktadır.

Uygulamaya Sokulan Diğer Yaklaşımlar

1990'lı yılların başlarından itibaren öğretim üyesi açığına çare bulabilmek bakımından yeni yaklaşımlar devreye sokmaya başlanmıştır. Bunlardan bir tanesi YÖK burslarıyla iletişim alanında yüksek lisans ve doktora yapmak için araştırma görevlilerinin çeşitli Batı ülkelerine -İngiltere, Fransa, Almanya ve ABD'ye- gönderilmesinin yolunun açılmasıdır. Bu yeni yaklaşım umulan sonucu verememiştir. Gönderilen araştırma görevlilerinin bir kısmı gittikleri programlarda başarılı olurken, diğer bir kısmı başarı sağlayamamışlardır. Araştırma görevlilerinin bir kısmı yüksek lisans ve doktoralarını tamamlayarak Türkiye'ye dönerlerken, bir kısmı mecburi hizmetini ödeyerek gittikleri ülkede kalarak çalışmayı tercih etmişlerdir.

YÖK bursuyla gönderilen fakat başarı sağlayamayanlar Türkiye'ye geri çağırılmışlardır. Bunların bir kısmı dönerken, bir kısmı dönmeyi uygun görmüştür. Bu uygulama hala sürmekle birlikte, verilen bursların sayısı giderek azalmaktadır. Cazip bir yaklaşım olmakla birlikte, artık başlangıcında olduğu gibi fazla ilgi görmemektedir. Hiç kuşkusuz, öğretim üyesi yetiştirmek bakımından hala önemli bir olanaktır.

Devreye sokulan bir diğer yaklaşım biçimi ise, 1990'lı yılların ortalarından itibaren kurulan devlet üniversitelerinde yer alan iletişim fakültelerine alınan araştırma görevlilerinin Yüksek Öğretim Kanunu'nun 35. maddesi gereğince görevlendirilerek, kurumsallaşmış üniversitelerdeki -Ankara, İstanbul, Marmara, Ege ve kısmen Gazi- lisansüstü programlarda doktora yapma olanağının tanınmasıdır. Bu uygulamadan özellikle, Atatürk, Akdeniz, Kocaeli, Fırat, Mersin, Karadeniz Teknik, Erciyes Üniversiteleri'nin iletişim fakültelerinin araştırma görevlileri yararlanmaktadırlar.

Ankara Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde de mevcut bulunan Bilim Adamı Yetiştirme Projesi'ni 2005-2006 ders yılından itibaren devreye sokmak için çalışmalarını sürdürmektedir. Bu projeye birlikte, yeni açılan üniversitelerin akademik kadrosunun yetiştirilmesi için araştırma görevlilerinin doktoralarını Ankara Üniversitesi'nde tamamlamaları planlanmaktadır. Bu projeye katılacak araştırma görevlileri kendi üniversitesi ile Ankara Üniversitesi'nin yapacağı ortak sınavla belirlenip, lisansüstü programlarda yetiştirilecektir.

Bütün bunlar bir yana, gazetecilik, radyo televizyon sinema, halkla ilişkiler ve tanıtım lisansüstü programları hala iletişim fakültesi mevcut bulunan devlet üniversitelerinin hepsinde yer almamaktadır. Bazı üniversitelerde kısmen yer alırken bazılarında hiç bulunmamaktadır. Vakıf üniversitelerinin bazılarında ise yalnızca yüksek lisans programları vardır.⁶ Doktora programlarını Ankara, İstanbul, Marmara, Ege, Anadolu, Gazi, kısmen Selçuk Üniversiteleri sürdürebilmektedirler. Son yıllarda vakıf üniversitelerinde medya sistemleri, kültürel çalışmalar, görsel medya tasarımı gibi yeni programlar lisansüstü programlara eklenmeye başlamıştır.⁷

Doçentlik Sınavları

Türkiye'de 1988 yılından itibaren Üniversitelerarası Kurul tarafından iletişim alanında doçentlik sınavları açılmaya yönelmiştir. Anadolu Üniversitesi'nin öncülüğünü yaptığı ve ağır-

6 Vakıf üniversitelerinde yüksek lisans programları Bilgi, Bahçeşehir, Maltepe, Yeditepe, İstanbul Ticaret Üniversiteleri'nde bulunmaktadır.

7 İletişim üzerine yeni yüksek lisans programları Bilgi, Bahçeşehir ve Bilkent Üniversiteleri ile Ortadoğu Teknik Üniversitesi'ndedir.

8 İlk doçentlik yönetmeliği itibariyle, 1988'de açılan ilk doçentlik sınavında iletişim alanı dışından öğretim üyeleri yer alırken, 1989-1991 yılları arasında oluşturulan üç kişilik jürilerde çoğu kez Oya Tokgöz, Aysel Aziz ve dışarıdan bir üye yer alırken, daha sonra Korkmaz Alemdar üçüncü üye olarak jüriye katılmıştır.

9 İkinci yönetmelik itibariyle farklı alanlardan -maliye, iktisat, işletme, edebiyat, siyaset bilimi- kişilerin kendi alanları olmadığı halde jüriye katıldıkları çok olmuştur.

lığını koyduğu bu sınavlarda "eğitim iletişimi ve planlaması", "televizyonda yapım yönetim", "sinemada yapım yönetim", "basım yayıncılık" ve "iletişim sistemleri" bilim dallarında doçentlik sınavları açılmıştır. 1988-1989 Yönetmeliği gereğince açılan bu sınavlara katılabilecek adayların kimler olabileceği yanında, doçentlik sınavları için jürilerin nasıl oluşturulabileceği çok sorun yaratmıştır.⁸

İlk yönetmelik 1993-1994 ders yılından itibaren YÖK'ce iletişim fakültelerinde bölümlerin altına yerleştirilen anabilim dallarına göre doçentlik sınavlarının düzenlenmesini öngören ikinci yönetmelik ile değiştirilmiştir. Jürilerin oluşturulması sorunu, alanında yetişmiş eğitici bulma zorluğu nedeniyle ikinci yönetmelik itibariyle yine süregelmiştir. Maliye, iktisat, hukuk, felsefe, edebiyat, siyaset, hatta mühendislik bilimlerinden gelen öğretim üyeleri iletişim alanında oluşturulan doçentlik jürilerinde yer alabilmişlerdir.⁹

Üçüncü yönetmelik 2001 yılından itibaren devreye sokulmuştur. Bugün hala yürürlükte olan 2001 yönetmeliği gereğince sosyal beşeri bilimler alanında yer alan iletişim alanında kuramsal iletişim ve uygulamalı iletişim alt başlıklarından doçentlik sınavları açılmaktadır. Jüriler bu alt başlıklara göre oluşturulmakta, adaylar seçtikleri alt başlıklara göre sınavlara girmektedir. Jüri oluşturulamaması gibi bir sorun yaşanmamakla birlikte, yine doçentlik sınavları bakımından sorunlar süregelmektedir. Sorunlardan en önemlisi Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nda iletişim jürilerini oluşturan komisyonun, jürilerde yer alacak öğretim üyelerinin uzmanlık alanına pek dikkat etmemesidir.

Jüri üyesi olabilecek öğretim üyesi sayısı, 2001 öncesine göre artış gösterdiği için jürilerin kurulmasında zorluk yaşanmaktadır. Yalnız, jüriler kurulurken öğretim üyelerinin uzmanlık alanlarına gerekli dikkat gösterilmediğinden, bazı jüri üyelerine incelenmek üzere çok sayıda aday dosyası düşülebilmektedir. Ayrıca, eser incelemesi yanında doçentlik sözlü sınavlarında da

bazı sorunlar yaşanmaktadır. Bunlar arasında jüri üyelerinin sınavda katılmada mazeret beyan etmeleri, jüriye katılmamaları, zamanında jürilerin toplanamaması sayılabilir.

Doçentlik sınavlarında 1988'den bu yana kaç kişinin jürilerce başarılı bulunarak doçent unvanı kazandığı yönünde, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nın elinde tutulmuş istatistik mevcut değildir. 20 yıla yaklaşan bir dönem içinde, doçent olanların sayısında giderek artış olduğunu gözlemlemek mümkündür. Özellikle, 2001 Doçentlik Yönetmeliği'nden sonra, doçent unvanı alanların sayısında artış olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Yalnız doçent unvanını kazananların hepsi akademik kadroda çalışmamaktadırlar. Çalışanlar ise, bazı üniversitelerin akademik kadroları içine dağılmış durumdadırlar. Aynı zamanda doçent unvanını kazanan adayların hemen üniversitelerdeki doçent kadrolarına atanmaları mümkün olamamaktadır. Bu durum, hiç kuşkusuz doçent unvanını alan adayın, yardımcı doçent, öğretim görevlisi hatta araştırma görevlisi kadrosunda beklemelerine yol açabilmektedir. Daha öz bir deyişle, bürokratik işlemler nedeniyle devlet üniversitelerinde doçentlik kadrosuna atanma belirli bir süre alabilmektedir.

Türkiye'de İletişim Eğitimi Veren Akademik Kadroların Konumunu Belirlemek Bakımından Doktora Tezleri Üzerinde Yapılan Araştırma

Türkiye'deki devlet/ vakıf üniversitelerinde mevcut akademik kadronun konumunu belirlemek bakımından, bu kadro içinde yer alan öğretim üyelerinin doktora tezlerinden başlayarak halen akademik olarak nereye geldikleri hakkında bir araştırma yapılması uygun bulunmuştur. Araştırmanın amacı doktora tezinden başlayarak öğretim üyesinin hangi alanda çalıştığını, akademik kadroda nereden nereye geldiğini belirlemek ve akademik kadronun gelişim çizgisini tartışmaya açmaktır. Araş-

10
Bu çalışmada Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'nde ilk yapılan doktora tezleri konusunda bana yardım eden Yard. Doç. Dr. Ömer Özer'e teşekkür etmek isterim. Teşekkür borçlu olduğum kişiler arasında Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi kökenli, Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi araştırma görevlisi Şerife Öztürk ile Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Kütüphanesi'nden Ahmet Seten yer almaktadır.

tırmanın çerçevesini belirleyebilmek bakımından üç aşamalı veri toplama yoluna başvurulmuştur.

Araştırmada birinci aşamada doktora tezleri bakımından veri toplama yoluna gidilmiştir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde iletişim konusunda tamamlanan tezler (1971-1994), Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nce açılan doktora programlarında gerçekleştirilen çalışmalar (1985-1994) ile 1988'den itibaren 2004 sonuna kadar YÖK doktora programlarında bitirilen doktora tezlerinin gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması düşünülmüştür. Yapılan değerlendirmede, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde ve Eskişehir İktisadi Ticari İlimler Akademisi'nde tamamlanan tezlerin tümüne ulaşılmıştır,¹⁰ YÖK programlarında 1988-2004 yılları arasında hazırlanan internet ortamında yer alan ve çeşitli üniversitelerin kaynaklarından ulaşılabilen doktora tezleri için epey uğraş vermek gerekmiştir.

Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi, 1987 yılından itibaren yüksek lisans ve doktora tezlerini bazı kilit sözcükler kullanarak arşivleme yoluna gitmektedir. Arşivlenen tezlere hem merkezde, hem de kilit sözcükler kullanılarak internet üzerinden ulaşabilmektedir. YÖK ortamında yer alan doktora tezleri genel anlamda değerlendirilmeye alındığında, tezlerin arşivlenme işlemlerinin süratli bir şekilde yapılmadığı görülmüştür. Bu durumun çeşitli nedenleri bulunmaktadır:

1- Üniversitelerin sosyal bilimler enstitüleri yasa gereği olsa bile, Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi'ne yüksek lisans ve doktora tezlerini zamanında göndermemektedirler.

2- Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi gönderilen tezleri konularına göre bazı kilit sözcükler kullanarak arşivlemede ağır davranmaktadır. Arşive ve internete tezlerin yerleştirilmesi uzun zaman almaktadır.

3- Doktora tezleri itibarıyla kilit sözcüklere göre arşivleme çalışması yapılsa bile, sosyal bilimler, fen bilimleri, sağlık bilim-

leri, inkılap tarihi ve eğitim bilimleri enstitülerinin tezleri hangi enstitünün tezi olduğuna bakılmaksızın, kilit sözcüklere göre gruplanmakta ve arşivlenmektedir.

Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi'nde 1988'den itibaren doktora tezleri arşivlense, arşiv önemli bir boşluğu doldursa bile eksik kalan yanları çoktur. Araştırma yapacak kişinin internetteki tezleri kilit sözcüklere göre teker teker gözden geçirmesi ve tezleri belirli kategoriler içinde toplama/ayırma işlemini yapması gerekmektedir. Bu durum bir yandan araştırmacının arşivdeki eksik bilgilerle çalışmasını zorunlu kılarken, sağlıklı sonuçlara ulaşmasını da engellemekte ve zorlaştırmaktadır.

Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi'nde iletişim ana başlığı altında arşivlenmiş bulunan doktora tezlerinin sayılarını belirlemek gerçekten zordur. Hele hele özele, basın, gazetecilik, halkla ilişkiler, sinema, radyo, televizyon, yeni enformasyon teknolojileri, iletişim/etkileşim, popüler kültür gibi alt başlıklara inilmek istenirse iş daha da güçleşmektedir. İşin içine siyaset, tarih, sosyoloji, hukuk, işletme, psikoloji, eğitim, güzel sanatlar gibi disiplinler girebildiği gibi, tezin danışmanı ve tezin yapıldığı üniversite dikkate alınarak kısmen tezlerin ayrıştırılabilmesi mümkün olabilmektedir.

İkinci aşamada araştırmada veri toplamak bakımından, Yüksek Öğretim Kurulu kayıtlarına göre, basın yayın okulları ve iletişim fakültelerinin 1987'den başlayarak 2003-2004 ders yılı sonuna kadar akademik kadrolarında gerçekleşen sayısal değişikliklere bakılmıştır. Üçüncü aşamada ise devlet/vakıf üniversitelerinin 2005 yılı itibarıyla internette bulunan kimlik bilgilerini içeren akademik kadroları dikkate alınmıştır. Yapılan veri toplama çalışmaları sonucunda, araştırmada doktora tezleri bakımından kullanılacak örneklem hazırlanabilmiştir.

Araştırmada önce Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yapılmış bulunan doktora tezleri ile Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde tamamlanmış bulunan tezler,

11
Bakınız Ek 1.

sayıları, kimler tarafından hangi tarihte yapıldığı belirlenmiştir. Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi kayıtları ile farklı üniversitelerdeki kayıtlar dikkate alınarak elde edilen doktora tezlerinin sayıları ve kimlik bilgilerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen sayıların birleşimi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örneklem belirlendikten sonra, tezleri yapanların kimlikleri, hangi üniversitede, hangi tarihte tamamlandığı, tezlerin başlıkları, konuları, danışmanları gösteren çizelgeler itibarıyla doktora tezleri üzerinde değerlendirmelere geçilmiştir.

Türkiye'de İletişim Alanında Öncü Çalışmalar: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Tamamlanan Doktora Tezleri (1971-1994)

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde iletişim konulu doktoraların sayısı 22'dir. Bu kategori itibarıyla ilk doktoraları tamamlayanlar Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nun ilk asistanları olan Ünsal Oskay, Oya Tokgöz, Aysel Aziz olmuştur. Onları Uygur Kocabaşoğlu, Nilgün Abisel ile Engin Alçora izlemiştir." Ashında ilk beş isim alana yön veren kişilerdir. İletişimin Türkiye'de bir disiplin olarak kurulmasına ön ayak olmuşlardır.

Ünsal Oskay, Oya Tokgöz, Aysel Aziz'in doktora tezlerinde televizyon, radyo gibi kilit sözcüklerin bulunmasında günün koşullarının etkisini aramak gerekir. Bunlar arasında 1964 yılında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun kurulması, Devlet Planlama Teşkilatı'nın Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda televizyonun kurulmasına izin vermesi, 1968'de Batı Alman hükümeti yardımıyla Ankara'da TRT aracılığıyla televizyon deneme yayınlarının başlaması, NATO'ya ait radyolinklerin bitmesiyle birlikte 1970 yılından itibaren Türkiye çapında tek kanallı televizyon yayınlarının yayılmaya yönelmesi sayılabilir.

Ünsal Oskay, Oya Tokgöz, Aysel Aziz'in tamamlamış oldukları doktora tezlerinin en önemli özellikleri Anglo-Amerikan iletişim kuramını tanıtırken çeşitli araştırma metodolojilerden yararlanmalarındır. Betimleyici, belgesel, görgül araştırma

yöntem ve teknikleriyle hazırlanan bu çalışmalarda, Ünsal Oskay toplumsal gelişmede radyo ve televizyonu,¹² Oya Tokgöz Türkiye ve Ortadoğu ülkelerinde radyo ve televizyon sistemlerini, Aysel Aziz yetişkin eğitiminde televizyonun rolünü incelemişlerdir. Üç araştırmacı daha sonra yaptıkları çalışmalarda aynı çizgiyi sürdürmeye devam etmişlerdir.

Uygur Kocabaşoğlu, Türkiye'de radyoya tarihsel açıdan bakarak, radyonun Türkiye'ye girişinden başlayarak TRT Kurumunun kuruluşuna kadar geçen dönemi incelemiştir. Nilgün Abisel Türk sinemasının işleyişi ve sorunları, Engin Alçora ise siyasal propaganda üzerinde durmuştur. 1980-1990'lı yıllarda yapılan doktora tezlerinde, yeni enformasyon teknolojileri, basın ve siyaset, televizyon ve yayın politikası, yetiştirme kuramı, radyo yoluyla propaganda, basın ve gazetecilik, popüler kültür gibi konular işlenmiştir.

Bu arada, aynı yıllar içinde Siyasal Bilgiler Fakültesi dışında yapılmış bulunan iki doktora tezinden söz etmek gerekir. Bunlar Ankara Hukuk Fakültesi'nde tamamlanan Cengiz Taşer'in ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nde savunulan Ersan İlal'in doktora tezleridir. Aynı yıllar içinde radyo, televizyon alanında da doktora tezi olmasa bile farklı çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Belki bunlar içinde önemle anılabilecek olan Muammer Aksoy'un hazırladığı Partizan Radyo çalışmasıdır.

Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde Başlayan ve Anadolu Üniversitesi'nde Tamamlanan Doktora Tezleri (1985-1994)

Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde başlayan ve Anadolu Üniversitesi'nde tamamlanan doktora tezleri, akademinin kurduğu televizyon istasyonu ile açık öğretim programları için gerçekleştirilen çalışmalardır. Çok pragmatik amaçla hazırlanan bu çalışmalar hem televizyon istasyonunun çalıştırılmasına, hem de açık öğretim programlarına yön vermiştir. Tamamlanan doktora tezleri eğitim iletişimi ve planlaması ile si-

12
Ünsal Oskay'ın doktora tezi yerine 1971 yılında TRT ödülünü kazanan *Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon: Geri Kalımsızlık Açısından Olanak ve Sınırlar* çalışması kullanılmıştır.

nema televizyon ağırlıklıdır.¹³ 37 adet tamamlanmış teze ulaşılrken, bu sayı bu kategori içinde yer alan tezler bakımından örnekleme oluşturmuştur.

Eskişehir'de ilk doktora tezleri 1985 yılında tamamlanmıştır. İlk doktora alanlar arasında Levent Kılıç, Ali Cemalcılar, merhum Turan Baraz, Mehmet Kesim, Merih Zılhoğlu, Seçil Bükker yer almaktadır. 1986'da ise Sezen Ünlü, Nuray Serter, Nabi Avcı, Ülkü Üstünoğlu, A. Haluk Yüksel, Uğur Demiray doktoralarını tamamlamışlardır. 1987'de doktor olanlar arasında Haluk Gürgen, Naci Güçhan, Ergün Tunçkan ve Murat Barkan bulunmaktadır.

Sosyal Bilimler Enstitüleri'nden Alınan Doktoralar (1988-2004)

1983-1984 akademik yılında sosyal bilimler enstitülerinde disiplinlerarası iletişim anabilim dalının kurulmasıyla başlayan lisansüstü programlardan ilk doktoralar Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi'ndeki arşiv kayıtlarına göre 1988 yılında verilmiştir. 1988 yılından itibaren verilmiş bulunan doktoraların sayısını arşivleme sorunları nedeniyle tam olarak belirlemek gerçekten güçtür. Araştırmacıya göre şimdiye kadar tamamlanmış bulunan doktora tez sayısının üç yüz ellinin üzerinde olduğu şeklinde bir tahmin yapmak yanlış olmaz. Bu sayının gideerek artış göstereceği ise kesindir.

Yapılan tahmini destekler biçimde, Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi'ndeki kayıtlar itibarıyla 344 doktora tezi ne ulaşmak mümkün olmuştur. Bu tezlerden 260 tanesi üzerinde ayrıntılı değerlendirmeler yapılarak, yapılan araştırmanın YÖK doktoraları bakımından örnekleme oluşturulmuştur.

Doktora tezleri üzerindeki ayrıntılı çalışmalar, yapılan doktora tezinin hangi tarihte, hangi üniversitede tamamlandığı, danışmanın kim olduğu açısından yürütüldüğü gibi, çalışmanın konusu, başlığı, hangi kitle iletişim aracına -gazete, dergi, radyo, televizyon, yeni iletişim teknolojileri- yönelik olduğu üye-

rinde durulmuştur. Ayrıca, konuların tekrarlanış sıklığı ile önde gelen konuların hangileri olduğu değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmanın içeriği, kullandığı yöntem ve teknikler üzerinde değerlendirme yapılırken, en çok kullanılan yöntem ve tekniklerin hangileri olduğu da belirlenmeye çalışılmıştır.

İstanbul ve Marmara Üniversiteleri sosyal bilimler enstitülerinden ilk doktoralar 1988 yılında verilirken, 1988-1990 yılları doktoralarının özellikleri ve danışmanlarının kimler olduğu üzerinde durmakta yarar bulunmaktadır. Anılan doktoralar arasında İstanbul Üniversitesi'nde tamamlananların, konu başlıklarında televizyon izleme, televizyon izleyiciliği, uydu yayınları ve kablolu televizyon, Radyo Televizyon Üst Kurulu, kişilik ve toplum etkileşimi, halkla ilişkiler, televizyon sistemlerinde yeni düzenlemeler, televizyon yayıncılığı ve siyasi çevre, kitle iletişim araçlarının uluslararası sorumluluğu ve iletişim ahlak kuralları, Orta Karadeniz bölgesi yerel basınının sorunları ve çözüm önerilerini işledikleri görülmektedir. Danışmanlar arasında ise İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri olan Niyazi Öktem, Tayfun Akgüner, Kayıhan İçel ve Ersan İlal yer almaktadır.

Marmara Üniversitesi'nde ise konular İstanbul Üniversitesi'ne göre farklılık göstermektedir. Cumhuriyet döneminde Türk Basınında kadın gazeteciler, Times'in 200 yılı (1785-1985), Hürriyet Gazetesi'nin sistematik tahlili, 1980 sonrasında Türk sinemasının toplumsal olaylara yaklaşımı işlenen belli başlı konulardır. Danışmanlar arasında yine İstanbul Üniversitesi'nden İsmet Giritli, Birol Emil ve Alim Şerif Onaran'ın yer aldığı görülmektedir. Dikkat edilirse, yapılan tüm çalışmalarda betimleyici veya görgül yöntemlerin kullanıldığı göze çarpmaktadır.

Gerek İstanbul gerekse Marmara Üniversitesi'nde tamamlanan doktora tezlerinin Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Eskişehir İktisadi ve İdari İlimler Akademisi'nde tamamlanan doktora tezleriyle konuları yönünden bazı benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Belki asıl önemli olan İstanbul

Üniversitesi'nde Alaattin Asna tarafından hazırlanan ilk halkla ilişkiler konulu doktora tezinin tamamlanmış olmasıdır. İstanbul Üniversitesi'nde televizyon ağırlıklı, Marmara Üniversitesi'nde ise gazetecilik ağırlıklı tezlerle birlikte sinema ağırlıklı bir doktora tezinin yapılmış olması önemlidir.

Bu arada 1988-1990 yılları arasında İstanbul ve Marmara Üniversiteleri'nde doktoralarını tamamlayanlar arasında bugün bazı devlet ve vakıf üniversitelerinde öğretim üyesi olan isimler de bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi'nde doktorasını tamamlayan Nurçay Türkoğlu, Alaattin Asna Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, Nurdoğan Rigel İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, Jale Sarmaşık İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde çalışmaktadırlar. Marmara Üniversitesi'nden doktora alan Filiz Balta Peltekoğlu, Şükran Esen, Semra Atılğan Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, Yasemin Giritli İnceoğlu Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde görevlidir. İstanbul Üniversitesi'nden doktora alanlar arasında yer alan Mahmut Oktay Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, Bülent Çaplı Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, Simten Gündeş ve Şermin Tekinalp İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi'nde görev yapmaktadırlar.

1991 yılından itibaren anılan her iki üniversiteden doktora alanların sayısı artış göstermektedir. 1993 yılında ise Ankara ve Ege Üniversiteleri'nden verilen ilk doktoralar devreye girmektedir. 1995 yılında Anadolu ve Gazi Üniversiteleri'nden verilen doktoralar diğer doktora katılmaktadır. Doktora sayısında görülen asıl artışın 1990'lı yılların son yıllarında olduğunu belirtmek gerekmektedir. Selçuk Üniversitesi'nde ilk doktoralar 2000 yılında verilmeye başlanmaktadır.

İletişim alanında farklı alanlardan danışman seçilmesi olgusu, 1996 yılından itibaren, iletişim alanında doktora almış olanların doktora danışmanı olmaları ile kırılabilmektedir. Bu bağlamda değinilmesi gereken diğer bir olgu ise, aynı yıl ve üniversite içinde tamamlanan doktora tezleri itibariyle en çok han-

gi öğretim üyesinin doktora danışmanlığı yaptığıdır. Bütün bunlar bir yana, hangi üniversitelerde 1988-2004 yılları arasında seçilen örneklem itibariyle kaç doktora tezinin tamamlandığına bakmakta yarar bulunmaktadır.

YÖK doktoraları diye adlandırabileceğimiz doktoraları kendi aralarında üniversitelere göre sıralarsak, İstanbul ve Marmara Üniversiteleri'nin 1988 yılından itibaren en çok doktora veren üniversiteler olduğunu söyleyebiliriz. Bu iki üniversiteyi, Ankara, Ege, Anadolu Üniversiteleri izlemektedir. Örnekleme giren 260 doktora tezi itibariyle İstanbul Üniversitesi'nden 86, Marmara'dan 64, Ankara'dan 36, Ege'den 31, Anadolu'dan 30 doktora tezine ulaşılabilmektedir. Selçuk'tan 12, Gazi'den ise 7 doktora tezi değerlendirilmiştir. Hiç kuşkusuz ulaşılamayan tezler olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Bu sayıların giderek artacağı yönünde eğilimlerin bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. İstanbul ve Marmara Üniversiteleri'nin 1988'den 2003'e kadar doktora tezi verme yönünden önde gelmesi, İstanbul'un medyanın merkezi olma durumuyla ve her iki üniversitenin konumuyla ilişkilidir.

İstanbul Üniversitesi'nde 1950 yılında İktisat Fakültesi içinde Gazetecilik Enstitüsü açılarak, üniversite düzeyinde gazetecilik eğitimi başlatılmıştır. Marmara Üniversitesi'ne ise akademiye ilk özel gazetecilik eğitimi yapan okul yasal düzenleme sonucu bağlanmıştır. Bu nedenle, İstanbul'da bulunan her iki üniversite başlangıçta iletişim eğitimi verecek kadroları olmasa bile, farklı disiplinlerden gelen öğretim üyelerinin verdiği eğitim ve danışmanlık hizmetleriyle, sosyal bilimler enstitüleri içinde disiplinlerarası iletişim anabilim dalında doktora yapma olanağını tanımışlardır.

Her iki üniversiteden doktora alanların bir kısmı iletişim eğitimi verecek kadroların oluşmasına katkıda bulunurlarken, diğer bir kısmı ise farklı alanlarda çalışmayı uygun görmüşlerdir. Hiç kuşkusuz, akademik kadrolarda çalışmayı uygun görenler, halen İstanbul ve Marmara Üniversiteleri iletişim fakül-

14
Ege Üniversitesi İletişim
Fakültesi, Dokuz Eylül
Güzel Sanatlar
Fakültesi'nde yapılan
doktora çalışmaları ile
kadrosunu
zenginleştirmektedir.

telerinin eğitim kadrosunun belkemiğini oluşturmaktadırlar. Bu durumun yıllar içinde özellikle Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde daha kemikleşmiş bir özellik kazandığı, akademik kadrolarda yer alanların konumlarından açık ve seçik olarak görülebilmektedir.

Ankara, Ege, Anadolu Üniversiteleri'nden alınan doktora- lar, akademik kadroların oluşmasında önemli rol oynamıştır de- nilebilir. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden gelen geleneksel akademik yaklaşımı YÖK'le birlikte hem disiplinlerarası iletişim anabilim dalı, hem de halk- la ilişkiler ve tanıtım, radyo televizyon ve sinema, gazetecilik anabilim dalları itibariyle sürdürmeye devam etmiştir. Anadolu Üniversitesi Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ile başlayan geleneğini sürdürmeye devam ederken, Ege Üniversi- tesi kendi geleneğini kendisi yaratma yoluna gitmiştir denilebi- lir.¹⁴

Konular itibariyle tamamlanmış bulunan doktora tezleri değerlendirmeye alındığında, en çok doktora tezinin halkla iliş- kiler konusunda yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu durum konu- nun Türkiye'deki popülerliğiyle ve halkla ilişkiler uygulamala- rıyla ilişkilidir. Halkla ilişkiler konusunda yapılan doktora tez- lerini, televizyon konusunda yapılanlar izlemektedir. Üçüncü sırada basın ve sorunları yer alırken, iletişim/etkileşim/kitle iletişim araçları, popüler kültür, basın tarihi, reklam ve pazarla- ma, yeni enformasyon teknolojileri, iletişim hukuku, radyo ya- yınları şeklinde yapılan doktora tezlerini sıralamak mümkün- dür. Tez konularının çeşitlenmesi, farklı konularda ve başlıklar- da tez çalışmalarının yapılması sağlıklı bir gelişmenin işareti sa- yılabilir.

Belki üzerinde önemle durulması gereken ise, YÖK katego- risine giren tezlerin ne şekilde ve nasıl hazırlandığıdır. Biçimsel özellikleri itibariyle bu kategori içinde yer alan tezler varsayım sınavan ve varsayımı olmayan çalışmalar şeklinde kabaca ikiye ayrılabilir: Varsayım sınavan çalışmalar genelde görgül ve ana-

litik özellikler taşıyan tezler olarak yapılmaktadırlar. Varsayımı olmayan çalışmalar ise betimleyici çalışmalar olarak göze çarp- maktadırlar. Ayrıca, sorulan sorulara yanıt arama şeklinde ha- zırlanmış bazı betimleyici çalışmalar da yok değildir.

Tezlerin nasıl bir kaynak çalışması yapılarak hazırlandığı- na bakmakta yarar bulunmaktadır. Salt Türkçe kaynak kullanan doktora tezleri olduğu gibi, Türkçe ve yabancı dilde kaynak kullanan tezler de hazırlanmıştır. Yabancı dilde kullanılan kay- nakların büyük çoğunluğu İngilizce iken, diğer yabancı dillerde kaynak kullanımının daha düşük oranda olduğu görülmüştür. Doktora tezlerinde yabancı kaynaklara başvuranlar yarıya ya- kındır.

YÖK kategorisinde yer alan doktora tezleri kullanılan yön- tem ve teknikler itibariyle değerlendirmeye alındığında, genel- de en yoğun olarak tercih edilen tekniğin içerik çözümlemesi ol- duğu görülebilmektedir. İçerik çözümlemesi tekniğinin kullanıl- masının hazırlanmış bulunan doktora tezleri itibariyle üniversi- teden üniversiteye göre değişiklik gösterdiğini söylemek gere- kir. Ayrıca bu tekniğin başarılı ve iyi bir şekilde tezlerde uygu- landığını söylemek zordur. İçerik çözümlemesi tekniği dışında farklı yöntem ve teknikler kullanılmakla birlikte, büyük bir yo- ğunluğa sahip değildir.

Çiler Dursun içerik çözümlemesinin özellikle 1995'ten son- ra gerek yüksek lisans gerekse doktora tezlerinde en çok rağbet edilen bir teknik olduğunu, metin analizi tekniği olarak uygula- nan söylem çözümlemesinin, içerik çözümlemesini izlediğini belirtmektedir. Bu durum hala, hiç kuşkusuz doktora tezlerinde kullanılan yöntem ve tekniklerde bir yaklaşım sorunu yaşandı- ğına işaret eder niteliktedir. Yöntem ve teknikler bakımından yabancı literatürün üniversiteler genelinde ve özelinde yakı- ndan ve dikkatli bir şekilde izlenmemesi ve özümsememesi so- nucu olarak karşımıza çıkan bu durumun ne kadar bir süre da- ha devam edeceğini kestirmek hayli zordur.

Tamamlanan doktora tezlerinde yaşanan bütün sorunlara karşın, Türkiye'de iletişim araştırmalarının yeni arayışlar içinde olduğunu söylemek gerekir. Yeni arayışların getireceklerini, sonuçlarını tartışmak, değerlendirmelerini yapmak hiç kuşkusuz karşımızda durmaktadır. Sağlıklı bir ortamda tartışmaların yapılması, ileriye dönük adımların atılmasını beraberinde getirebileceği gibi, iletişim araştırmalarında yeni gelişmelere yön verebilecektir.

Değerlendirme

Çalışmada Türkiye'de iletişim eğitimi veren kadro hakkında durum saptaması yapma yanında, çeşitli kategorilerde yer alan doktora tezleriyle iletişim eğitimi veren kadronun gelişim çizgisi ve iletişim alanında lisansüstü eğitimin durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Amaç, Türkiye'de iletişim eğitimi bakımından lisansüstü eğitimin kurumsallaşma düzeyini belirlemek olduğu kadar, sayıları giderek artan devlet/vakıf üniversitelerindeki akademik kadronun konumunu tartışmaya açmak olmuştur.

Türkiye'de iletişim fakültelerinde mevcut bulunan akademik kadronun konumunu belirlemek bakımından yapılan bu çalışmadan çıkan sonuçları üç başlık altında toplamak mümkündür:

- 1- Türkiye'de devlet/vakıf üniversitelerinde iletişim eğitimi veren kadronun açılımı ve konumu.
- 2- Mevcut eğitim kadrosunun gösterdiği eğitim çizgisi.
- 3- İletişim lisansüstü programlarında sürdürülen eğitimin biçimi ve yapısı.

Türkiye'de Devlet/Vakıf Üniversitelerinde Mevcut Eğitim Kadrosunun Konumu ve Açılımı

YÖK'ün 1989 yılından itibaren verdiği sayısal veriler, Türkiye'de basın yayın okullarından iletişim fakültelerine akademik kadrodaki değişimler ile iletişim fakültelerindeki kadro-

nun nasıl bir gelişim çizgisi izlediğini göstermektedir. Daha başka deyişle, yıllar itibariyle akademik birimlerde profesör, doçent, yardımcı doçent, öğretim görevlisi, uzman, okutman, araştırma görevlisi ne kadar artış göstermiştir sorusuna 2003-2004 yılı sonu itibariyle yanıt bulunabilmektedir. Bu veriler resmi veriler olarak artış sayıları hakkında bilgi vermektedir.

Devlet/vakıf üniversitelerinin internetteki kimlik kayıtları ise -hepsinde olmasa bile- profesör, doçent, yardımcı doçentlerin kimler olduğunu ve hangi bölümlerde/alanlarda çalıştıklarını göstermektedir. Doğal olarak, bu kayıtlar büyük bir çoğunlukla her yeni alınan akademik unvanla birlikte düzeltilmektedir. YÖK'ün verdiği sayısal verilerle, internetteki kimlik kayıtlarını birleştirildiğinde, iletişim alanında eğitim veren akademik kadronun hem sayısal hem de unvan ve isimlere göre görünümü ortaya çıkmaktadır.

2003-2004 akademik yılı itibariyle Türkiye'de mevcut devlet/vakıf üniversitelerindeki öğretim elemanı sayısı 787'dir. Devlet üniversitelerindeki iletişim fakültelerinde 73 profesör görev yaparken, vakıf üniversitelerinde bu sayı ancak 23'tür. Devlete ait iletişim fakültelerinde 35 ve 122 yardımcı doçent bulunurken, bu sayılar sırasıyla vakıf üniversitelerinde 8 doçent ve 18 yardımcı doçent şeklindedir. Bu sayılar YÖK verilerine göre 15 devlet ve 8 vakıf üniversitesindeki durumu bize gösterir niteliktedir.

1988-1989 öğretim yılı itibariyle beş basın yayın yüksek okulunda mevcut öğretim elemanı sayıları -104 öğretim elemanı mevcuttur- 2003-2004 akademik yılı itibariyle, devlet/vakıf üniversitelerindeki iletişim fakültelerindeki ve Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'nin öğretim elemanı sayısı ile karşılaştırıldığında, sayısal olarak büyük bir değişime işaret eder niteliktedir. Asıl değişim basın yayın yüksek okullarından iletişim fakültelerine dönüşüm -1992-1993 öğretim yılı- ile birlikte görülmeye başlamıştır.

15
Vakıf üniversitelerinde iletişim fakülteleri sırasıyla İstanbul'da 1997'de Yeditepe, Maltepe, Bilgi, 2000'de Bahçeşehir, 2001'de İstanbul Ticaret, Ankara'da 1997'de Başkent Üniversiteleri içinde açılırken, devlet üniversitelerinde İstanbul'da 1994'te Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1997'de Erzurum'da Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Elazığ'da Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1998'de Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1999'da Antalya'da Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2001'de Kayseri'de Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2004'te Mersin Üniversitesi İletişim Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi kuruldu. Ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Doğu Akdeniz, Uluslararası Kıbrıs, Yakındoğu, Lefke Avrupa Üniversiteleri'nde iletişim fakülteleri ve bölümleri bulunmaktadır.

Beş basın yayın okulundan hareketle günümüze kadar gerek devlet gerekse vakıf üniversiteleri bakımından iletişim fakültesi sayısı devamlı olarak artış göstermiştir. Sayısal artışın asıl görülmeye başlandığı yıl ise 1990'lı yılların ortasıdır. Vakıf üniversitelerinin kurulmasına izin verilmesiyle birlikte, hem devlet hem de vakıf üniversitelerindeki iletişim fakültesi sayısı artış göstermeye yönelmiştir.¹⁵ Ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kurulan iletişim fakültelerini bu sayıya eklediğimizde, sayının büyüklüğünün ne denli olduğu açık seçik olarak görülmektedir.

Ayrıca yıllar içinde öğretim üyesi sayısı itibariyle nasıl bir değişim gösterdiğine bakmak gerekmektedir. Öğretim elemanı sayısında bir değişim, gelişme olmuştur. Yalnız bu değişim iletişim fakültesi sayısı ile oranlandığında, gelişmenin yeterli olmadığını söylemek gerekir. Bu nedenle, 2003-2004 akademik yılı itibariyle mevcut bulunan profesör, doçent ve yardımcı doçent sayılarını dikkatli bir biçimde değerlendirmek gerekmektedir.

En çok profesörü olan devlete ait iletişim fakültesi 16 profesörle Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'dir. Bu üniversiteyi 12 profesörle Ankara ve Anadolu Üniversiteleri ve 8 profesörle Gazi İletişim Fakülteleri izlerken, doçent sayıları Ankara'da 7, Ege'de 6, Marmara ve Gazi Üniversiteleri İletişim Fakülteleri'nde 4 şeklindedir. Yardımcı doçent sayısı Ankara'da 8, Ege'de 24, İstanbul'da 17, Anadolu'da 25'tir.¹⁶

Vakıf üniversitelerindeki iletişim eğitimi veren kadro yıllar itibariyle devamlı olarak değişiklik göstermektedir. Gerek vakıf üniversitelerinin kendi içinde gerekse devlet üniversitelerinden vakıf üniversitelere doğru bir değişiklik her zaman yaşanabilmektedir. Bu nedenle, vakıf üniversitelerinin kadrolarının çok dinamik bir özellik taşıdığını söylemek yanlış olmamaktadır. Bu özellikleri itibariyle, vakıf üniversiteleri iletişim fakülteleri öğretim üyesi bulma yönünden bulabildikleri ile yetinme durumunda kalmaktadırlar. Bu nedenle, vakıf üniversitelerinin ileti-

şim kadrosunda akademik unvanlı öğretim üyeleri yanında, öğretim üyesi unvanı verilerek çalıştırdıkları sektörden tanınmış kişilerin yer alması gayet olağan bir yaklaşım biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devlete ait bulunan 1990'lı yılların ortasında kurulan Galatasaray ve Kocaeli Üniversiteleri İletişim Fakülteleri, İstanbul faktörü nedeniyle öğretim üyesi bulma bakımından fazla sorun yaşamazlarken, Akdeniz, Atatürk, Fırat, Erciyes, kısmen Selçuk öğretim üyesi sıkıntısı çeker durumdadırlar. Son yıllarda kurulan yeni iletişim fakülteleri ise, hemen hemen öğretim üyesinden yoksundur. Öğretim kadrosu oluşturma yönünden bu durumun ileriki yıllarda da süreceğini söylemek yanlış olmaz. Devamlı olarak sayısı artan iletişim fakültelerinin eğitim açısından sorunlarla dolu olarak eğitim yapmak durumunda kalacakları ise kesindir.

Vakıf üniversitelerinin iletişim fakültelerinin öğretim kadrosu oluşturma sorunu ciddi bir biçimde vardır. Öğretim üyesi bulmakta vakıf üniversitelerinin sıkıntı çektikleri açıktır. Akademik unvanlı öğretim üyesi bulma zorluğu nedeniyle, sektörden gelen öğretim görevlisi unvanı verilmiş kişilerle eğitim sürdürülmeye çalışılmaktadır. Kadro oluşturma ve bulma yönünden sorunlar vakıf üniversitelerinde yakın bir gelecekte de ciddi bir biçimde devam edeceğe benzemektedir .

Öğretim üyesi yetiştirilmektedir, fakat yetişen öğretim üyesi sayısının, sayısı devamlı olarak artan devlet ve vakıf üniversitelerinin iletişim fakültelerindeki kadroların oluşturulmasında yeterli olmadığını ortadadır. Farklı disiplinlerden gelen öğretim üyeleri ile bu açık kapatılmaya çalışılmaktadır. Bu disiplinler genelde sosyoloji, siyaset bilimi ve işletmedir.

Yeni bir yaklaşım biçimi olarak gelişmiş düzeydeki devlet üniversiteleri iletişim fakülteleri içinde öğretim üyelerinin yer değiştirmesinin görülmeye başlamasıdır. Özellikle, yer değiştirme İstanbul/Marmara Üniversiteleri ile İstanbul/Kocaeli, İs-

16
Devlet üniversitelerinde internetteki kimlik bilgilerine bakıldığında Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'nde 35, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 21, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 24, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 16, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 17, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 15 yardımcı doçent bulunmaktadır.

tanbul/Selçuk ve kısmen Marmara/Galatasaray Üniversiteleri İletişim Fakülteleri arasındadır. Bu yaklaşım biçiminin sağlıklı bir yaklaşım olarak, eğitim veren kadrolara canlılık kazandıracağı gibi, aynı zamanda iletişim eğitiminde sağlıklı bir etkileşime yol açacağı söylenebilir.

Hiç kuşkusuz, gelişmiş farklı üniversitelerde yetişmiş bulunan öğretim üyelerinin üniversitelerarasında değişimini hem lisans hem de lisansüstü iletişim eğitiminin kurumsallaşmasının işlevselliğini arttırabilecek şekilde yorumlamak mümkündür. Bu değişim kurumsallaşmış üniversitelerden kurumsallaşmamış üniversitelerin iletişim fakültelerine doğru yönelirse, işlevsellik gerçek anlamda artış gösterebilecektir. Bu yönde bir değişimin izlerine rastlamak henüz mümkün değildir.

Vurgulanması gereken diğer bir önemli nokta ise, bazı devlet üniversitelerinde mevcut iletişim fakültelerindeki öğretim üyesinin yoğunluğudur. Gerçekten Ege, Marmara ve Anadolu Üniversiteleri'nin internetteki kimlik kayıtları gözden geçirildiğinde, Ankara, Gazi ve İstanbul Üniversiteleri'ne göre daha fazla öğretim elemanına sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Özellikle Ege, Marmara, Anadolu Üniversitesi'nde bu sayılar diğer devlet üniversitelerine göre fazladır.

Ege, Marmara Üniversiteleri'nin iletişim fakültelerinde bölümler itibariyle her anabilim dalında bulunan öğretim elemanı sayısı -profesör, doçent, yardımcı doçent ve araştırma görevlisikabarıktır. Ankara Üniversitesi'nde profesör sayısı, doçent ve yardımcı doçent sayısına göre fazlalık göstermektedir. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde çok sayıda yardımcı doçent bulunmaktadır.

Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Mevcut Bulunan Eğitim Kadrosunun Gösterdiği Eğitim Çizgisi

Bugün Türkiye'de mevcut devlet/vakıf üniversitelerinin iletişim kadrosunda yer alan öğretim üyelerinin nasıl bir eğitim

görevler bu kadrolarda yer aldıklarına baktığımızda dört ana çizginin egemen olduğu görülmektedir. Yalnız bu çizgiler tek başlarına egemenliklerini sürdürmemekte, karma bir gruplanma itibariyle çeşitli eğitim kadrolarında yer alabilmektedir. Dört ana eğitim çizgisini sırasıyla şöyle sıralamak mümkündür:

1- Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi doktora programlarından alınan doktoraların oluşturduğu çizgi.

2- Milli Eğitim Bakanlığı burslarıyla yurtdışında doktora-rını tamamlayanların oluşturduğu çizgi.

3-Anadolu Üniversitesinin verdiği ilk doktoraların oluşturduğu çizgi.

4- YÖK programları çizgisi.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden alınan doktoralar görgül, be-timleyici, belgesel, eleştirel çalışmalar olarak iletişim alanının kurulmasına ön ayak olmuşlardır. Bu doktoralar ister Anglo-Amerikan kuramı, ister eleştirel kuram ağırlıklı olsunlar, Türkiye'deki iletişim alanındaki uygulamalara da öncülük etmişlerdir. Anadolu Üniversitesi doktoraları pragmatik amaçla hazırlanmış doktoralardır. Bu nedenle, bu doktoralar bir yandan Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nde verilecek programların hazırlanmasına, diğer yandan Eskişehir Televizyonu'nun kurulmasına yardımcı olmuşlardır.¹⁷ Yurtdışından alınmış iletişim konulu doktoraların sayısı fazla olmamakla birlikte, alana farklılık kazandırdığı ortadadır.

Asıl üzerinde durulması gereken ise YÖK programlarından alınan doktoraların iletişim alanına ve iletişim araştırmalarına katkısıdır. Başlangıçta İstanbul ve Marmara Üniversiteleri'nin verdiği doktoralarla başlayan bu çizgiye daha sonra Ankara, Ege, Anadolu, Gazi ve Selçuk Üniversiteleri'nin katkısı zaman içinde görülmeye başlanmıştır. 1988-2004 yılları itibariyle verilmiş bulunan -bulunabilen doktora sayıları itibariyle- doktoralarda İstanbul ve Marmara Üniversiteleri'nin hala önde gittiğini söylemek yanlış olmaz. Ankara, Ege, Anadolu Üniversite-

17 Anadolu Üniversitesi eski rektörü ve halen Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı olan Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen ve arkadaşlarının ileriye dönük vizyonu Eskişehir Televizyonu ile Açık Öğretim Fakültesi ve İletişim Bilimleri Fakültesi'nin kurulmasının gerçekleşmesinde büyük rol oynamıştır.

leri'nin son yıllarda doktora verme yönünden hamle yaptıkları görülmektedir. Bu hamlenin verilen doktoralar itibariyle -kesin sayılara ulaşılabilirse- hangi üniversite lehine sonuçlanacağını belirleyebilmek, ancak yıllar itibariyle karşılaştırma yapma yoluyla mümkün olabilecektir.

Bu bağlamda üzerinde durulması gereken diğer bir husus doktora tez danışmanlarının kimler olduğu, hangi disiplinlerden ve üniversitelerden geldiğidir. İstanbul ve Marmara Üniversiteleri'nden verilen ilk YÖK doktoralarını yönetenlerin hepsi İstanbul Hukuk Fakültesi kökenlidir. Akademik olarak tarihinde iki kez üniversite reformu geçiren İstanbul Üniversitesi'nden yetişen hukukçuların, iletişim alanında verilen ilk doktoraları yönetirken hukuk alanının ideali gösteren çerçevesinden, iletişime yönelik olarak yararlandıkları ileri sürülebilir. Verilen ilk doktoralar itibariyle doktora tezlerinin gerek içeriğine gerekse danışmanlarının kimler olduğuna bakıldığında, İstanbul Üniversitesi hukuk fakültesi kökenli öğretim üyelerinin- Ni-yazi Öktem, Tayfun Akgüner, Kayıhan İçel ve İsmet Giritli- kuramsal ve görgül çalışmalara öncülük ettikleri görülebilmektedir.

Ankara Üniversitesi'nden verilen ilk YÖK doktoralarına bakıldığında Siyasal Bilgiler Fakültesi çizgisini izlediği söylenebilir. Bu çizgi giderek iletişim kuramı ve uygulamaları ağırlıklı olarak bir gelişim çizgisi izlemeye yönelmektedir. Anadolu ve Ege Üniversiteleri'nden verilen YÖK doktoraları Ankara'ya göre daha farklı bir çizgi izlemektedir. Uygulamaya yönelik, pragmatik amaçla hazırlanmış tezler olarak, Ege ve Anadolu Üniversiteleri'nden verilen doktora tezlerinin iletişim alanı literatürüne katkıları oluğu unutulmamalıdır. Her iki üniversitenin kendine göre çizgisi bulunduğunu ise özellikle belirtmek gerekir.

Hiç kuşkusuz değerlendirilmeye çalışılan eğitim çizgileri yanında, Marmara, Ege, Gazi Üniversiteleri'nin eğitim kadrolarında sosyoloji, hukuk, siyaset, işletme, iktisat, edebiyat alanlarında doktora çalışmalarını tamamlamış, fakat iletişim eğitimi

alanında çalışmayı uygun bulan bir çizginin bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu durum kısmen Ankara, İstanbul, Anadolu, Marmara Üniversiteleri'nde de bulunmaktadır, fakat bu durumda bulunan öğretim üyelerinin sayısı fazla değildir. İletişim eğitimi dışında doktoralarını tamamlamış bulunan öğretim üyelerinin aynı zamanda Galatasaray, Kocaeli, Akdeniz, Fırat, Atatürk, Selçuk Üniversiteleri'nde de çalıştıkları görülmektedir.

Günümüzde, gerek devlet gerekse vakıf üniversitelerinin eğitim kadrosunun, karma bir modelden oluştuğunu söylemek yanlış olmaz. Bir yanda doktoralarını iletişim alanından alarak akademik basamaklara yükselmiş bulunanlar yer alırken, diğer yanda farklı alanlarda doktoralarını tamamlamış olmakla birlikte, iletişim alanında çalışmayı uygun bulanların bulunduğu bu karma kadro, hem lisans hem de lisansüstü eğitimi sürdürmeye devam etmektedirler.

Bu karma modelin zaman içinde iletişim eğitimi doktorası almış olanlardan oluşan bir çizgiye doğru evrileceğine dair ümit beslemenin önemi ortadadır. Yardımcı doçent sayılarının iletişim fakülteleri kadroları içinde giderek artış göstermesi bu durumun açık bir göstergesidir. Doğal olarak, böyle bir evrim görülse bile, uzun bir süre alması nedeniyle, içinde yine de farklı disiplinlerden gelen öğretim üyelerini belirli bir ölçüde barındırması kaçınılmazdır.

İletişim Eğitimi Veren Programların Biçimi ve Yapısı

YÖK'le birlikte 1983-1984 akademik yılından itibaren başlayan iletişim alanındaki lisansüstü eğitim programları, yirmi yıla yakın bir dönem içinde, farklı üniversitelerde yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının tamamlanmasını beraberinde getirmiş bulunmaktadır. Yüksek Öğretim Kurulu Tez İzleme Merkezi'nin arşiv kayıtları gözden geçirildiğinde, 1987 yılından itibaren yüksek lisans, 1988 yılından itibaren ise doktora tez kayıtlarına ulaşılabilir. Genelde bu kayıtlar gözden geçirildiğinde ise, yüksek lisans tez sayısının tamamlanan doktora tez sayısına göre fazla olduğu göze çarpmaktadır.¹⁸

18
YÖK Tez İzleme
Arşivi'nde iletişim
alanında 1200'ün üzerinde
yüksek lisans ve doktora
tezi bulunmaktadır.

Bu durum, hiç kuşkusuz iletişim alanında doktora eğitiminin hala yüksek lisans eğitimine göre daha az tercih edildiğinin tipik bir göstergesidir denilebilir. Seçkin bir eğitim olan lisansüstü eğitim, lisans eğitimine göre daha az tercih edilen bir eğitimidir. Doktora eğitimi ise, yüksek lisans eğitimine göre daha az tercih edilen bir eğitim olarak, daha çok akademik yaşamda çalışacak olanlar tarafından tercih edilir gözükmektedir. Belki bu noktada vurgulanması gereken en önemli nokta, iletişim alanındaki doktora eğitiminin Türkiye'de hangi üniversitelerin programlarında yer aldığıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye'de gerek devlet, gerekse vakıf üniversitelerinde yüksek lisans eğitim programları eğitim kadrosundaki eksiklikler nedeniyle açılmazken, doktora programları ancak bazı devlet üniversitelerinde yer alabilmektedir. Doktora programlarının belli sayıda devlet üniversitesinde yer alması, hiç kuşkusuz bu eğitimi verecek olan kadronun bulunmasıyla ilişkilidir. Eğitim kadrosunun bulunması, doktora programlarının açılmasını, verilecek derslerin neler olacağını, dersleri kimlerin vereceğini belirlemede önemli rol oynamaktadır.

Halen doktora programları, İstanbul, Marmara, Ankara, Ege, Anadolu, Gazi ve kısmen Selçuk Üniversiteleri'nde yer almaktadır. Verilmekte olan eğitimin yeterli/yetersiz, iyi/kötü olduğunu ileri sürmek zordur. Şimdiye kadar Türkiye'de verilmiş, verilmekte olan iletişim alanındaki doktora eğitimi üzerinde hiç araştırma yapılmamış olduğundan, ancak YÖK itibarıyla tamamlanmış bulunan doktora tezlerinin bazı üniversitelerin akademik kadrolarında yer alan öğretim üyelerinin yetiştirilmesinde işlevsel olduğunu kabul etmek gerekir.

YÖK doktora programlarından geçerek halen devlet ve vakıf üniversitelerinin iletişim eğitimi kadrosunu oluşturan öğretim üyesi sayısı üzerinde de durmak anlamlı olmaktadır. Halen profesör ve doçent sayısı çok fazla sayıda olmamakla birlikte, yardımcı doçent sayısının artış gösterdiği görülmektedir. Yalnız

anılan öğretim üyelerinin genelde Marmara, Ege, Anadolu, İstanbul, Ankara, Gazi, Selçuk, Kocaeli, Galatasaray Üniversiteleri'nde dağılmış olarak yer aldıkları dikkatten uzak tutulmamalıdır. YÖK'le birlikte iletişim alanında yetiştirilen eğitim kadrosu yanında, farklı disiplinlerde yetiştirilmiş bulunan eğitim kadrosunun doktora eğitim programlarında ders verdiği ise bir gerçektir.

Doktora programlarının olduğu kadar yüksek lisans programlarının niteliğinin ve düzeyinin yükseltilmesi, bu programların dünya düzeyindeki yeniliklere göre geliştirilmesi, mevcut program sayısının artırılması gerçeği önümüzde durmaktadır. Bu yönden önlemlerin alınması zorunludur. Ancak bu şekilde, lisansüstü programlarından mezun olanların daha nitelikli ve donanımlı bir biçimde yetiştirilebileceği ortadadır. Doktora alanlarının sayısı, iletişim eğitimi kadrolarının nitelikli bir şekilde yetiştirilmesiyle olduğu kadar, yeni doktora programlarının açılmasıyla teşvik edilebilir.

Hiç kuşkusuz, eğitim kadrolarının oluşturulması politikası ile yakından ilişkili olan hükümet politikalarının devrede olmasıyla Türkiye'de iletişim eğitimi kadrolarının yetiştirilmesi konusunda ileriye dönük adımlar atılabilir.¹⁹ Fakülte açmak, öğrenci sayısını arttırmak, iletişim eğitiminin popülaritesine katkıda bulunmakla birlikte, eğitimin nasıl ve ne şekilde yapılacağı öğretim üyesinin nereden temin edileceği yönündeki sorunları çözememektedir. Taşıma suyla değirmenin dönmediği kesindir. İletişim eğitiminin Türkiye'de 50 yılı aşkın bir süredir devam etmesi, bu eğitimin kurumsallaşmasını beraberinde getirmektedir. Yalnız lisansüstü eğitim bakımından halen kurumsallaşmadan söz etmek safdillik olur.

Gerçekten iletişim eğitimi yapmak kadar bu eğitimi verenleri yetiştirmek önemli bir politika sorunudur. İletişim eğitimi veren kadroların kurumsallaşmış bir lisansüstü eğitimden geçtiklerini söylemek için zaman henüz erkendir. Kurumsallaşma gerçekleşse bile, öğretim üyesi sayısında artışı beraberinde geti-

19 AK Parti Hükümetinin 2002 yılı genel seçimi sonunda iktidara gelmesinden itibaren, Türkiye'de mevcut devlet üniversiteleri yardımcı doçent, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi, uzman ve okutmanı kadrolarına alma yönünden büyük sıkıntı çekmektedirler. Bu durum bir yandan AK Parti hükümetinin YÖK'ü değiştirme politikası diğer yandan, akademik kadrolar bakımından uyguladığı politika ile yakından ilişkilidir.

receğini, bunların fakülteler içinde dengeli bir şekilde dağılımına neden olabileceğini söylemek zordur. İşe olumlu yönden bakıldığında ise, umutlu olmanın gerekliliğini vurgulamak gerekir.

Ek 1. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Alınan Doktoralar (1971-1994):

Ünsal Oskay (1971), Oya Tokgöz (1972), Aysel Aziz (1975), Uygur Kocabaşoğlu (1978), Nilgün Abisel (1979), Engin Alçora (1982), Muharrem Varol (1985), Sacide Vural (1985), Aydın Uğur (1986), Erol Mutlu (1986), Veysel Batmaz (1987), Murat Güvenir (1987), Haluk Geray, Sevda Alankuş, Eser Köker (1988), Sezer Akarcalı, Ahmet Tolungüç, Ahmet Tan, (1989), Meral Özbek (1990), Ümit Atabek (1991), M. Kemal Öke (1992), Nilgün Gürkan (1994).

Ek 2. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi-Anadolu Üniversitesi Doktoraları (1985-1993):

Levent Kılıç, Dursun Gökdağ, Ali Cemalcılar, Turan Baraz, Merih Zılloğlu, Seçil Büker, Mehmet Kesim (1985), Sezen Ünlü, Nuray Serter, Nabi Avcı, Uğur Demiray, Ahmet Haluk Yüksel, Ülkü Üstünoğlu, Yalçın Demir (1986), Haluk Gürgen, Ergun Tunçkan, Murat Barkan, Naci Güçhan (1987), Esra Biryıldız, Emre Dağdeviren, Nazmi Ulutak, İhsan Derman (1988), Nazlı Bayram, Deniz Derman, Nezih Erdoğan (1989), Feridun Özyürek, Nadi Kafalı, Kazım Sezgin, Deniz Güler (1990), Ali Atıf Bir, Gülseren Güçhan (1992), Ahmet Durmaz, Belkız Özkara, Emine Demiray, Reha Reçep Ergül, Mediha Sağlık (1993).

Kaynakça

Abadan-Unat, Nermin (1972). *Batı Avrupa'da ve Türkiye'de Basın Yayın Öğretimi*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Akıncı-Vural, Beril ve Nilay Başok Yurdakul (2004). "Halkla İlişkiler Eğitiminde Müfredat ve Uygulamalar: Türk ve Amerikan Üniversitelerine Yönelik Kıyaslamalı Bir Çalışma." *2nd International Symposium Communication in the Millennium*. İstanbul: İÜ Yayınları. 253-267.

Aksoy, Muammer (1960). *Partizan Radyo ve Demokrat Parti*. Ankara: Forum Yayınları.

Alemdar, Korkmaz (1981). "Cumhuriyet Döneminde Gazetecilik Eğitimi Konusunda İlk Girişimler." *AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Okulu İletişim Dergisi* 3: 1-3.

Altun, Abdülrezzak (1995). *Türkiye'de Gazetecilik ve Gazeteciler*. Ankara: Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti Yayını.

Bakan, Ömer (2002). "Halkla İlişkiler Eğitiminde Teori-Pratik Dengesi Bakımından Türkiye için Bir Model Önerisi." *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 2.

Dağtaş, Erdal ve Serhat Kaymas (1998). "Türkiye'de İletişim Eğitimi Üzerine Öneriler." *Kültür ve İletişim* 1(2): 94-110.

Dursun, Çiler (2004). "Türkiye'de Haber ve Habercilik Çalışmalarının Genel Bir Değerlendirmesi 1980-2003." *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Çiler Dursun (der.) içinde. Ankara: Elips. 89-147.

Eroğlu, Erhan (2004). "İletişim Eğitimine Genel Bir Bakış: İletişim Fakültelerinde Görev Alan Öğretim Elemanlarının Sınıf İçindeki İletişim Özelliklerinin Belirlenmesi." *2nd International Symposium Communication in the Millennium*. İstanbul: İÜ Yayınları. 584-604.

Ertuğ, Hasan Refik (1970). "Türkiye'de Gazetecilik Öğretimi Tarihi." *Basın Dünyası* 13.

Ertuğ, Hasan Refik (1968). "Türkiye'de Gazetecilik Eğitiminin Bugünkü Hali." *Basın Dünyası* 4.

Felek, Burhan (1971). "Gazetecilik Enstitüsü ve Sorunları." *Basın Dünyası* 16.

Haacke, Wilmont (1960). "Gazetecilik Enstitüsü ve Gelişme Şartları." *Yıllık* 1.

İlal, Ersan (1972). *Radyo Hürriyeti, Özerklik ve 1961 Anayasası*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

İnal, Ayşe (1993). "Gazetecilik Eğitimi Üzerine." *Ayna* 2.

İnal, Cem Aşkun (1980). "TOEF'den İletişim Fakültesine." *Kurgu*.

Kazancı, Metin (2003). "Halkla İlişkiler Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler ve Yeni Eğitim Programı." *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 1: 131-151.

Kocabaş, Füsün vd. (2004). "Halkla İlişkiler Eğitiminin Kalitesinin Arttırılmasında Eğitimci-Uygulamacı-Öğrenci Roller ve İşbirliği: Mevcut Durum ve Öneriler Üzerine Bir Araştırma." *2nd International Symposium Communication in the Millennium*. İstanbul: İÜ Yayınları. 221-242.

Mutlu, Erol (2000). "Türkiye'de İletişim Eğitimi: Kişisel Bir Tarih Denemesi." *İletişim* 8: 234-259.

Mutlu, Erol (1994). "İletişim Alanına Aykırı Bir Bakış: Bir Üst İletişim Olarak İletişim Çalışmaları." *İLEF Yıllık* 94: 165-180.

Mutlu, Erol (1991). "Kitle İletişim Kuramları ve Türkiye'de Basın Yayın Eğitimi." *Yıllık 1991-92*: 119-142.

Nalçaoğlu, Halil (1998). "Tartışma: İletişim Eğitimi." *Kültür ve İletişim* 2(1): 5-14.

Oskay, Ünsal (1971). *Toplumsal Gelişimde Radyo ve Televizyon: Geri Kalmışlık Açısından Olanak ve Sınırlar*. Ankara: AÜ SBF Yayınları.

- Önür, Nimet (2001). "Bilgiye Dayalı Toplumsal Yapılara Dönüşüm Sürecinde İletişim Fakülteleri." *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 2.
- Önür, Nimet (2000). "Değişen Dünyada Değişen Sektörel Talepler Karşısında İletişim Eğitiminin Yapısal Sorunları ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri." *1. İletişim Kongresi*. İstanbul.
- Özbek, Meral (1992). "İletişim Eğitimi Üzerine." *İLEF Yıllık* 92: 307-327.
- Özdemir-Yaylacı, Gaye (2004). "Kişisel Gelişim ve Kurumsal Diyalog Yönetiminde İletişim Eğitiminin Rolü." *2nd International Symposium Communication in the Millennium*. İstanbul: İÜ Yayınları. 606-626.
- Taşer, Cengiz I. (1969). *Radyonun Organizasyonu ve Özerkliği*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Tokgöz, Oya (2005). "Türkiye'de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi." *V. Türk Kültürü Kongresi, Cumhuriyetten Günümüze Türk Kültürünün Dünü, Bugünü ve Geleceği, 17-21 Aralık 2002, Kitle İletişim, Bilişim, Medya, Popüler Kültür*. cilt xvı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı. 27-71.
- Tokgöz, Oya (2003). "Türkiye'de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi." *Kültür ve İletişim* 6(1): 9-32.
- Tokgöz Oya (1975). "Türkiye'de Meslek Eğitimi Veren Basın Yayın Yüksek Okullarında Mesleki Eğitim ve Stajın Önemi." *2. Türk Basın Kurultayının Sunulan Tebliğler*. Basın Yayın Genel Müdürlüğü (der.) içinde. Ankara: Ayyıldız Matbaası. 114-124.
- Ünlü, Sezen vd. (2001). "İletişim Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Fakültelerdeki Eğitim-Öğretim Ortamı Hakkındaki Görüşleri." *İletişim*: 127-148.
- Yengin, Hülya (2004). "Türkiye'de Halkla İlişkiler Öğrenimi ve Sorunları." *2nd International Symposium Communication in the Millennium*. İstanbul: İÜ Yayınları. 173-191.
- Yıldırım-Becerikli, Sema (2004). "Türkiye'de Lisans Düzeyindeki Halkla İlişkiler Eğitimine İlişkin Bir Değerlendirme." *2nd International Symposium Communication in the Millennium*. İstanbul: İÜ Yayınları. 193-219.

Kültürlerarası İletişim Çalışmalarının Türkiye Haritası

Sorulması Gereken Sorular

Özet:

Bu çalışmada ilk olarak "kültür" tanımları ve farklı kültürlerin temas veya buluşmalarını açmılayan farklı yaklaşımların açıklanması; ikinci olarak, Türkiye'de kültürlerarası iletişim alanında yapılmış çalışmaların haritasının çıkartılması amaçlanmaktadır. Bu haritalama temel alınarak, Türkiye'deki iletişim fakültelerinde mevcut ders programları ve izleklerinde bu disiplinlerarası çalışma alanının ne şekilde tanımlandığı da irdelenecek ve bu irdelmeden yola çıkılarak, kültürlerarası iletişim araştırmalarında sorulması gereken temel sorular sıralanacaktır.

Anahtar sözcükler: kültürlerarası iletişim, kültür, etnografik araştırma

Mapping out Intercultural Communication Studies in Turkey: New Inquiries

Abstract:

In this study, it is aimed to explain the different conceptualizations of culture and intercultural cultural experience at first, secondly to map out the research, carried on intercultural communication in Turkey. Based on this map, the course descriptions of intercultural communication at faculties of communication in Turkey will be inspected, and, some essential questions will be brought into inquiry in the context of intercultural communication study.

Key words: intercultural communication, culture, ethnographic field research

Mutlu Binark
Başkent Üniversitesi
İletişim Fakültesi